

3771 20/2 19: 1. Beh. af F. om Lens og Stamhuses Overg. t. fri Ejendom m. fl. Lovforslag. 3772

Len og Stamhuse til Selveje. Man løser det heller ikke, selv om man tager de Len, med Hensyn til hvilke der er Hjemfaldsret, fuldt og helt. Det er, i Forhold til hele det store Jordspørgsmaal, ikke noget stort Spørgsmaal, men det er et betydende Spørgsmaal, set ud fra det Synspunkt, at det kan være en Hjælp i Øjeblikket, som der er saa haardt Brug for.

Hvad Princippet, som Lovforslaget er bygget over, angaar, er det vel det at finde en Form, hvorved man tvinger Lensbesidderne og Stamhusbesidderne til at gaa frivilligt med; det er vel egentlig det rigtige Udtryk. I hvert Fald er det det, man tilstræber, og jeg vil gerne, i Henseende til de stigende Fordringer, sige, at jeg tror ikke, vi kunde have noget imod at stramme Betingelserne lidt mere for Overdragelse, der sker senere end i det første Aar. Jeg tror, at Lensbesidderne i Danmark maa gøre sig klart, at dette er det billigste Tilbud, de nogen Sinde faar. Hvis de venter længere, kan der vist være al Rimelighed for, at Afgiften bliver større og større, efterhaanden som Udviklingen gaar fremad i Verden og disse Brugsforhold bliver mere og mere meningsløse. Det er et Særkende for hele dette Forhold, at vi herhjemme har bibeholdt saadanne middelalderlige Bestemmelser angaaende disse Besiddelser, at enkelte Slægter endnu har Privilegium paa at raade over saa store Arealer, som her er Tale om over hele Landet, og holde Udviklingen ude fra deres Ænemærker. Efterhaanden som Befolkningstilvæksten presser paa for at faa Plads og Erhverv, maa den Slags gamle Bestemmelser falde.

Jeg vil ikke ind paa Retsspørgsmaalet i denne Forbindelse, da jeg synes, det er overflødig, men jeg vil gerne gøre nogle Bemærkninger ud fra et Lægmandssynspunkt. Jeg har levet mit Liv mellem midsjællandske Lensbesiddelser og set den sociale Virkning af denne Besiddelsesform, og hvordan den virkede hemmende paa sund og god Udvikling i Landbruget. Jeg har set den ene Lensbesiddelses Jord støde op til den andens og Hovedgaardene staa tomme, fordi Herskaberne boede i Udlandet, og jeg har meget ofte ikke set dem udrette andet end at bruge de Penge, Godset indbragte dem, i

Udlandet. Der kan være Undtagelser; jeg har maaske været særlig uheldig. Endvidere har man ofte set Hovedgaardene bortforpantede til Folk, som drev disse store Gaarde med Maskiner og Polakker, og som Regel kunde de ikke faa saa meget ud af Forpagtningen, at de kunde give deres Arbejdere en god Dagløn; hyppigt maatte Kommunen gennem offentlig Understøttelse sørge væsentlig for dem. Ogsaa her er der heldigvis Undtagelser, men Resultatet af denne Driftsform har meget ofte været det, at der laa store Arealer, som blev drevet med Maskiner og Polakker, medens en 5—6 Daglejerfamilier førte en kummerlig Tilværelse som Lønarbejdere paa disse Gaarde og sled sig op, indtil det offentlige gennem Understøttelse eller Fattighjælp forsørgede dem for Resten af deres Liv. Jeg har tidt tænkt mig, at det var dog paa Tide snart at blive af med en Del af Lensbesidderne, og jeg kan tilføje: med en Del af de store Forpagtere ogsaa, der, synes jeg, ikke gør særlig god Nytte. Der kunde skabes megen Menneskelykke og megen Kraftudfoldelse paa disse Arealer, hvis Brugsformen blev en anden. Jeg tror, at den offentlige Mening ude i Landet i Almindelighed er den, at man hurtigst muligt bør have Forholdene ændret derhen, at denne Besiddelsesform ophører og disse Besiddelser kommer ind i Omsætningen, kommer til Udstykning, underkastes Udviklings Lov, og at det Værn, de paagældende Slægter har haft fra Lovgivningsmagts Side gennem Aarhundreder, maa vederlægges, ved at man forlanger en Ydelse af dem, for at de kan faa fri Raadighed over den Jord, de beholder.

Man kan diskutere, om det foreliggende Lovforslag forlanger for lidt eller for meget. Jeg tror, det forlanger, hvad man i Øjeblikket med Ret og Billighed bør forlange af Besidderne. Lovforslaget har efter min Mening et Indhold, som gør det muligt at gennemføre det nu og give Befolkningen den Haandsrækning i Form af Jord og Kapital, som der er saa haardt Brug for. Jeg tror ikke, at Lensbesidderne skal klage alt for forfærdelig stærkt; hvis man hører alt for store Klager over, at Lensbaandet hæves, og over, at disse